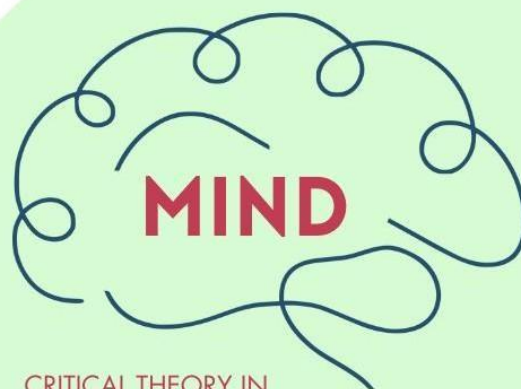

Mind model: Okvir za razvoj kritičkog razmišljanja

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Sadržaj

Uvod	3
Metodološka podloga.....	3
MIND model.....	5
Opći opis MIND modela	6
Faza 1: Evokacija	6
Faza 2: Ključno propitivanje prethodnog znanja, iskustva i intuicije.....	6
Faza 3: Razumijevanje.....	6
Faza 4: Refleksija i metakognicija.....	7
Faza 5: Donošenje odluka i djelovanje	7
Proširena objašnjenja MIND modela	8
Prednosti i mogući izazovi MIND modela	10

Uvod

Okvir modela za razvoj kritičkog mišljenja (u daljnjem tekstu "MIND model") namijenjen je osoblju neformalnog obrazovanja odraslih, nastavnicima, predavačima i programerima programa obrazovanja odraslih koji žele razviti i poboljšati vještine kritičkog mišljenja različitih skupina odraslih polaznika. "Raznolikost" označava različite dobne skupine, društvena porijekla, etničko podrijetlo i druge razlike koje nadilaze geografske i kulturne granice. To je univerzalnost našeg MIND modela. Mi, njegovi tvorci, uvjereni smo da se može lako primijeniti na formalno obrazovanje zbog svog filozofsko-metodološkog pristupa, temeljenog na bogatom istraživanju o tome kako odrasli najbolje uče.

Metodološka podloga

Kako bi stvorili univerzalni MIND model, projektni tim prvo je proveo sustavni pregled literature, kako međunarodne tako i nacionalne (prvenstveno hrvatske, latvijske, litavske, rumunjske). Sustavna analiza literature otkrila je da razvoju kritičkog mišljenja, kao i samog koncepta, nedostaje znanstvena pažnja u kontekstu neformalnog obrazovanja odraslih. Koncept kritičkog mišljenja i njegove komponente manje-više su univerzalni za sve obrazovne kontekste i okruženja. Međutim, pristup razvoju kritičkog mišljenja varira. Identificirali smo 4 metodološka pristupa relevantna za neformalno obrazovanje odraslih.

Identificirali smo 4 metodološka pristupa relevantna za neformalno obrazovanje odraslih:

- **Prvo**, Brookfieldov, temeljen na kritičkoj teoriji i pragmatizmu.
- **Drugo**, Garrisonov, temeljen na samousmjerenom učenju i kritičkoj teoriji.
- **Treće**, Santos Meneses, Pashchenko, Mikhailovina mješavina učenja temeljenog na problemu, samousmjerenog i suradničkog učenja; online i offline učenja; sinkronog i asinkronog učenja.
- **Četvrto**, Meredith & Steele, na temelju društvenog konstruktivizma i pragmatizma.

Sva četiri metodološka pristupa ocijenio je projektni tim pomoću SWOT analize. Svaki pristup ocijenjen je kao da ima svoje prednosti i slabosti, mogućnosti i zamke za provedbu u specifičnim kontekstima učenja odraslih.

Stoga je, kako bi se zadovoljile sve potrebe i mogućnosti, odlučeno kreirati novi model temeljen na postojećim. Novi, MIND model temelji se na teorijama društvenog

konstruktivizma, pragmatizma i kritičke teorije, koje pružaju veliki broj znanja i dokaza o razvoju kritičkog mišljenja u neformalnom obrazovanju odraslih.

Socijalni konstruktivizam, jer se znanje i iskustvo u njegovoj primjeni stječe kroz interakciju s drugima i među drugima. Kritičko mišljenje je individualno, ali i društveno jer se stječe, razvija i prakticira u specifičnom društvenom kontekstu.

Kritička teorija, zbog pokušaja osporavanja postojećih normi, borbe za istinu, pravdu, jednakost, u velikoj je mjeri u skladu s neformalnim obrazovanjem odraslih i, naravno, s mogućnostima za razvoj kritičkog mišljenja.

Pragmatizam, zbog svoje eksperimentalne prirode, praktičnog pristupa rješavanju problema, što je krajnji cilj kritičkog mišljenja – primijeniti znanja i vještine na praktično djelovanje.

Novi razvijeni model zove **MIND model**, prema kratici naziva projekta.

MIND model:

Slika 1 MIND model (Okvir modela za razvoj kritičkog mišljenja u neformalnom obrazovanju odraslih)

Opći opis MIND modela

Odražava proces razvijanja kritičkog mišljenja, koji je sveobuhvatan, sekvencijalan, ali ne i zatvoren i potpuno završen proces. Sam proces razmišljanja nikada nije potpun, a način na koji se doživljava može se razlikovati od situacije do situacije.

Proces se sastoji od 5 faza, koje su usko povezane, ali se mogu prakticirati i doživjeti odvojeno.

Faza 1: Evokacija

Ovo je faza u kojoj se pobuđuje interes učenika za ideju, pitanje ili problem i on/ona ga želi dalje istražiti, dublje kopati i pronaći odgovore na njegova/njezina pitanja. Evokacija je dvojaka: to znači prizivanje interesa i prethodnog znanja i iskustva. Do izazivanja može doći ne samo s drugim ljudima, već i sa samim sobom. Na primjer, čitanje knjige, promatranje okoliša, gledanje televizijskog programa ili filma. U kontekstu neformalnog obrazovanja, gdje se učenje odvija na licu mjesta ili izvan njega, zajedno s drugima, poticaj za evokaciju pruža učitelj i vodi kroz cijelu fazu.

U ovoj se fazi najviše upućuje na postojeće stavove razvijene u prethodnim iskustvima.

Faza 2: Ključno propitivanje prethodnog znanja, iskustva i intuicije

"Intuicije su podsvjesne ili nesvjesne misli ili zaključci koji utječu na naše ponašanje, ali nisu dovoljno jaki da se uzdignu do svijesti. Stoga, postavljajući pitanja poput "kako to znaš?", "zašto vjeruješ u to?", "ima li dokaza za ovu tvrdnju?", "tko ti je to rekao / informirao?", odgojitelj može probiti podsvjesnu barijeru i prijeći na kritičku analizu. Ova faza je mali korak od evokacije ili se može nazvati produžetkom evokacije. U ovoj fazi

Co-funded by
the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426

U ovoj fazi postojeći stavovi su dovedeni u pitanje i kognitivno rasuđivanje je "uključeno".

Faza 3: Razumijevanje

U ovoj fazi učenici uranjaju u pitanje, ideju, problem, temu, istražuju je i produbljuju svoje razumijevanje. U ovoj se fazi na temelju novih (ili potvrđenih) dokaza formiraju jača znanja i uvjerenja. Ovisi i produbljuje ključna pitanja iz prethodne faze. Razumijevanje se može steći individualnim, samousmjerenim ili grupnim - suradničkim i suradničkim radom. Odgojitelj, učitelj, trener olakšava proces dobivanja novog značenja u oba slučaja - individualnom i grupnom radu. Razlika je u metodama facilitacije. Učenje

Co-funded by
the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426

se može odvijati na licu mjesta ili izvan njega, u izravnoj ili hibridnoj ili kombiniranoj interakciji.

U ovoj se fazi koriste kognitivne strategije i metode za aktiviranje razmišljanja, stjecanje novog značenja, provjeru pretpostavki, hipoteza, prethodnih tumačenja o problemu, pitanju, problemu, temi koja se istražuje.

Faza 4: Refleksija i metakognicija

Ova faza uključuje promišljanje i promišljanje o novostečenim znanjima i iskustvima, bilo pojedinačno ili kolektivno. To je proces vrednovanja i ponovnog vrednovanja prethodno stečenih uvjerenja i stavova na osobnoj i grupnoj razini. Odgojitelj, učitelj, trener olakšava proces promišljanja u svim slučajevima - individualnom i grupnom radu. Razlika je u metodama facilitacije. Učenje se može odvijati na licu mjesta ili izvan njega, u izravnoj ili hibridnoj ili kombiniranoj interakciji.

U ovoj fazi formiraju se novi stavovi i/ili se prethodni preispituju, testiraju ili poboljšavaju. Metakognitivne strategije i metode koriste se za aktiviranje refleksije i metakognicije. Odrasli učenici razvijaju i razvijaju osjećaje "kritičnog bića".

Faza 5: Donošenje odluka i djelovanje

U ovoj se fazi znanje, kognitivne vještine i stavovi integriraju i provode u praksi. Učenici donose zaključke o tome "što vjerovati ili raditi", donose informirane prosudbe i zauzimaju aktivne stavove/radnje u svom osobnom, profesionalnom i društvenom životu.

Kao kritična bića, odrasli učenici djeluju na kritičke prosudbe i nastavljaju ih povremeno testirati i preispitivati u važnim okolnostima koje stvaraju nove ideje, postavljaju pitanja i zahtijevaju nova rješenja za stari ili novi problem. Model je stoga linearan i proceduralan, ali nije zatvoren – može se ponavljati iznova i iznova.

Svaka faza može potrajati različito vrijeme, ovisno o okruženju za učenje i situaciji.

Proširena objašnjenja MIND modela

FAZE RAZVOJA CT-A	CT STAVOVI I VJEŠTINE KOJE TREBA RAZVITI	ULOGA ODRASLOG UČITELJA	ULOGA ODRASLOG UČENIKA	PRIMJERI INDIVIDUALNIH PRISTUPA UČENJU	PRIMJERI PRISTUPA GRUPNOM UČENJU
Faza 1: evokacija	Čuđenje, znatiželja	Stvaranje otvorenog okruženja za učenje	Budite spremni prisjetiti se prethodnog znanja i iskustva, budite spremni podijeliti ga i biti otvoreni za nova moguća iskustva.	Kad učenik počne čitati knjigu ili prisustvovati događaju, prisjeća se prošlih iskustava i povezuje se s novim predstojećim iskustvom, stvarajući znatiželju da sazna više.	Učitelj potiče razmišljanje o važnoj temi, pitanju, ideji i učenici dijele svoje misli koristeći metodu kao što je "brainstorming".
Faza 2: Ključno propitivanje prethodnog znanja, iskustva i intuicije	Otvorenost, propitivanje, postavljanje hipoteza, traženje istine.	Stvorite otvoreno okruženje za učenje, postavljajte pitanja koja izazivaju razmišljanje.	Aktivno se uključite u proces razmišljanja i učenja postavljajući pitanja i hipoteze koje izazivaju razmišljanje, dijeleći pretpostavke i pripremajući se za njihovo testiranje.	Učenik istražuje prethodna iskustva, postavljajući pitanja kao što su: Kako, kada se to dogodilo? Kako je to povezano s novim događajem? Koja je bila moja uloga? O čemu sam tada razmišljao? Kako bi se ovaj novi događaj, čitanje, mogao razviti iz mog iskustva?	Nastavnik poziva na raspravu u manjoj ili većoj skupini, a učenici komuniciraju koristeći metode kao što su "dijeljenje parova", "mapa uma" itd.

Faza 3: Razumijevanje	Biti analitičan i analizirati, objašnjavati i tumačiti, biti sustavan, rasuđivati, tragati za istinom.	Poticanje, podrška, ispitivanje i istraga skela.	Aktivno uključivanje u proces razmišljanja i učenja koristeći strategije samousmjerenog i/ili kooperativnog učenja.	Učenik čita knjigu koristeći metode aktivnog razmišljanja i kontrole razumijevanja (kao što je I.N.S.E.R.T.), sudjeluje u događaju koristeći strategije promatranja kao što je "promatranje i uspoređivanje".	Nastavnik daje upute i smjernice o procesu upita i istraživanja, učenici komuniciraju koristeći metode kao što su "debata", "uglovi", "okrugli stol" itd.
Faza 4: Refleksija i metakognicija	Otvorenost, vrednovanje, samoispravljanje, intelektualna zrelost.	Pružanje prilika za razmišljanje i podršku	Otvorenost za promišljanje, dijeljenje i moguće promjene u znanju, stavovima, budućim akcijama.	Učenik piše dnevnik, dnevnik razmišljanja, usmeno dijeli razmišljanja.	Učitelj poziva i olakšava razmišljanje, učenici razmišljaju koristeći metode kao što su "nedovršene rečenice"; "sačuvajte posljednju riječ za mene"; itd.
Faza 5: Donošenje odluka i djelovanje	Samoregulacija, donošenje odluka	Podrška aktivnom sudjelovanju u kritičnom djelovanju	Poduzimanje aktivne akcije, bilo promjene stava ili praktične akcije.	Učenik inicira ili poduzima aktivnu akciju u društvenom događaju, kampanji, piše kritički osvrt itd.	Skupina učenika oponaša novi projekt, razvija program, piše peticiju, organizira društvenu kampanju itd.

Prednosti i mogući izazovi MIND modela

Model ima mnoge prednosti u smislu praktične primjene.

Prvo, lako ga prepoznaju nastavnici i nastavnici odraslih koji su navikli na korištenje iskustvenih, kooperativnih metoda učenja.

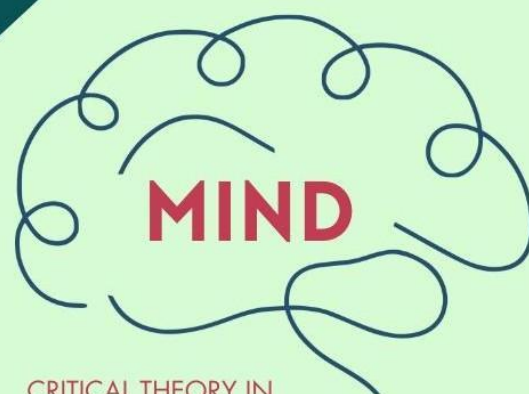
Drugo, nastavnici odraslih obično svoju nastavu temelje na znanju prethodnih učenika, uzimajući u obzir njihovo iskustvo. Predloženi model također zadovoljava i prepoznaje vrijednost prethodnog znanja i iskustva s obje strane - nastavnika i učenika. Prethodno znanje i iskustvo pruža solidnu podlogu za novo znanje i iskustvo, jer se najbolje može steći i vrednovati u odnosu na ono što je već stečeno.

Treće, predloženi model daje učeniku aktivnu ulogu, dok učitelj igra ulogu facilitatora. To je vrlo uobičajeno u neformalnom obrazovanju odraslih i na to su navikli nastavnici u obrazovanju odraslih.

Glavni izazov za učitelja je da je aktivno praktično djelovanje na kraju procesa i da mu treba pristupiti mirno, dosljedno i prilično sporo. Proces zahtijeva puno strpljenja, istraživačkog i analitičkog rada za koji i nastavnik i učenici moraju biti spremni. Aktivnosti neformalnog obrazovanja odraslih vrlo se često temelje na aktivnom praktičnom djelovanju, s manjim naglaskom na kognitivne aktivnosti.

Stoga postoji nekoliko stvari koje su potrebne onima koji se pripremaju za korištenje ovog modela:

- (1) upoznati se s pojmom kritičkog mišljenja i mogućnostima njegova razvoja;
- (2) imati dobru pozadinu i praksu u obrazovanju odraslih;
- (3) imati temeljitu osnovu u predloženom modelu kritičkog mišljenja i predloženim materijalima za obuku; i
- (4) sudjelovati u tečaju osposobljavanja za edukatore kako bi se mogli pripremiti za razvoj kritičkog mišljenja među odraslima koristeći predloženi program i/ili redovite programe uz neka poboljšanja, prilagodbe i/ili dopune.

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Co-funded by
the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426.